

Май - Юни 2011

Няколко са страните, в които съм живял и работил с години, още по-малко – тези, в които съм пътувал с месеци, но няма друго място освен Индонезия, към което да съм се завръщал 4 пъти. Цената на самолетният билет от Истанбул наклони везните в същата посока и след като лесно се оправям с езика бахаса, имам култ към местната природа и хора и бях запазил най-топли спомени от предните си пътувания потеглих отново натам. Реших да се концентрирам единствено върху Ява (за да не губя време с фериботи и вътрешни полети) въпреки, че това е най-населеният остров на архипелага и след като попаднах на сайт за планински преходи, окончателно кристализира идеята за изкачване на многобройните вулкани в района. Заради леко подуване в коляното от пресен 3-4 дневен преход из Алпите качих със зор стотина стъпала в Истанбул и се запитах накъде всъщност съм тръгнал, но постепенно мускулите укрепнаха, подуването престана и само за 2-3 седмици се превърнах в машина за ходене. Разполагах с около 20 описания на най-различни вулкани, стени, отправни точки и подстъпи, а в крайна сметка качихме 14 вулкана и посетихме друг кален вулкан, но остана време и за плаж и за островите Каримунджава. Общата денивелация бе около 23 км и предполагам, че по хоризонталата сме минали към 300, от които 200 км - през джунглата, стигаща тук до около 2800-3000 м.н.в. Трихилядниците на Ява са общо 12, като качихме 10 от тях и пропуснахме този, на който гидовете са задължителни за чужденци (Пангранго) и един безводен втори (Чиремай) с неясна логистика.

Автобусът до Истанбул и дългият полет през Катар не бяха достатъчни, за да останем в Джакарта. След като побъбрих с местни на летището, намерих и автобуса до Богор – малко, приятно и по-прохладно от столицата градче на 50 км от там. При огромното задръстване, едва след няколко часа и вече по тъмно стигнахме крайната си спирка. Опитите ми да намеря хотела от преди 6-7 години се провалиха, но попаднахме на друг и малко преди да паднем в леглата, си припомних вкуса на едно традиционно за Индонезия ястие – басо, подобно на супа топчета. На другия ден се изнесохме от там и по случайност ни упътвиха към къщата на Том, който давал стаи под наем. Баща му навремето бил директор на ботаническата градина в Богор, а тя заедно с президентския палат е създадена от холандците като лятна резиденция за височайшите особи, непонасящи жегите на Батавия (Джакарта). Много африкански и южноамерикански растения и дървета са разсадени из Азия, тръгвайки точно от тук, а и днес градината е едно приятно, чисто и пълно със зеленина, реки и езера място, където забравяш за навалищата на пазарите, шумът на микробусите и скърцането на рикшите, когато ти дойдат в повече. Гигантските цветя аморфофалус, чиито цветове са над метър и тежат до 50 кг в момента не се виждаха, но гледката на стотици дървета, образували подпорни, виещи се корени (поради тънкия слой хумус по тропиците и екватора) бе достатъчна, за няколко часова разходка в проливен дъжд. Сухият сезон се забавяше тази година, а Богор е и едно сравнително по-мокро място, тъй като топлите ветрове и влажността на океана тук срещат първата вулканична преграда по пътя си (Гунунг Салак) ... и после всичко се излива в подножието му. След поредица от дъждовни дни и кадри с отнесен мостове по телевизията, стана ясно, че потопа скоро няма да спре.

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

Гунунг Салак е стратовулкан, висок около 2200 м. Не е така активен, както по времената на холандците (принудили се да прокопаят тунели към недрата му, за да предпазят Богор от по-големи изригвания), но в по-ниските му части все още има няколко фумароли, бълбукащи кладенци, кални и кипящи дупки и сѝра на жълти и тежко ухаещи талази. Не е и чак така отдалечен от Богор, но шосето към подножието му е доста натоварено и 30-те км се минават за повече от час. На разклона реших, че ще имаме достатъчно време, дори ако не ползваме оджек (мотори, превозващи пътници до селата по отсечки без друг обществен транспорт) и така още дълго походихме до Лингарджати - село под вулкана на около 800 м.н.в. Обикновено времето, дори и през дъждовния сезон е чисто и добро сутрин, но малко преди обяд напъплят облаци и гледките изчезват. Нямахме проблеми с навигацията, тѝй като пътеката след началния лабиринт около водохващанията остана само една – право нагоре, а за разлика от филипинците, местните тук винаги ще те упѝтят и даже изпроводят без да си направят устата за пари. Влагата е огромна, особено в приземните етажи на джунглата, до които поради гѝстотата на короните и богатството на лиани, папрат и друга растителност не стигат нито слѝнчеви лѝчи, нито повеите на вѝтъра. И особено през първите преходи, дрехите ми само за броени часове ставаха мокри и от влага и от пот и така целия ден, което по-късно се превърна в лек цистит, изчезващ след като поседя със сухи дрехи. За щастие след седмица се приспособих и към този нов фактор – потях се по-малко и възпалението окончателно престана. А изкачването през джунглата е сравнително монотонно занимание, освен ако не отвориш очите си за хилядите отенѝци в зелено. В нашите географски ширини се срещат много по-малко видове, но с повече представители на всеки от тях. Гори от хиляди дѝбове, хиляди букове, тук там ясен и т.н. Между тропиците на същата площ ще растат хиляди видове, но обикновено само в един или по два екземпляра. Стѝблата са така високи (короната е при светлината), че дори и за дендролозите е трудно да разпознаят дърво в ниското. А листата са на 30-40 метра нагоре, закрити от епифитна растителност и щедро преплетени, някои в зелено, други в кафяво – така е, когато сезоните не се редуват. Изкачихме около 1400 м сравнително бързо (наклоните тук са по-стрѝмни в сравнение с нашите планини и денивелацията се стопява лесно), а най-горе ни чакаше запусната колиба, едва забелязваща се в плѝтната мѝгла. Тресавищата около нея осуетиха плановете ни да се приберем по друга пътеката и почна спускане, проточващо се съразмерно със засилването на дѝжда. Бяхме на ниско, когато небето и затрещя, а пътеката стана така хлѝзгава, че се размечтах за котки. Всѝщност дори и в екваториалните планини, зимният инвентар успешно би могъл да се впише, ако решиш да си угаждаш. Гетите са ценно нещо при неизчезващата и всеприсѝваща тревна влага, котките биха били идеални за глинени пътеки, по които се придвижваш сякаш на зимни кѝнки, а за едно от малкото осѝществени изкачвания на Гунунг Раунг (рядко посещаван вулкан с многобройни стрѝмни стени в източна Ява) пикелѝт е бил основна част от екипировката. Както вече споменах, хумусѝт по тези ширини е доста тѝнѝк (30-50 см) и ерозиралите пътеки често откриват долните глинени или ронливи каменни слоеве, които не са добра опора. Върху глината, подобно на гранита при влага се образува и тѝнѝк филц, а виновник за отсъствието на хумус е разнообразието от насекоми и високите температури, които не оставят време на биомасата да се превърне в плодородна и стабилна почва. След поредица от падания и вече съвсем кални се

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

спуснахме обратно в Лингарджати. Местните знаеха от къде идваме и не се зачудиха, но с тези дрехи се прибрахме и до Богор, а там вече доста ни пооглеждаха.

След седмица две постепенно възвърнах и знанията си по бахаса индонезия. Езикът е изключително лесен за проговаряне на елементарно ниво, но в следствие граматиката се заплита и за по-сериозното му владеене си е нужен учител. Латиницата улеснява четенето и бързото напредване, а много думи са съставни и донякъде логични. Така например „мата” значи око, а „мата како” е „око на крака”, тоест коляно. „Мата хари” или „око на деня” естествено се отнася за слънцето, а „мата мата” наричат шпионите. „Мата аир” или „око на водата” е думата за извор, но „аир мати” се превежда като „мъртва вода” – тоест не ставащата за пиене. Често множественото число се образува чрез повторение – „анак” е дете, а „анак анак” – деца, но „алун-алун” е площад, а „чумичуми” – вид калмари. „Доктор гиги” или „доктор зъб” е думата за зъболекар (как ли е гинеколог?) и с елементарните думи „накъде”, „кога”, „има ли”, „колко” и набор от 100-200 съществителни човек може да се справи поне до там, че услугите на агенциите или гидовете, заедно с чартирането на транспорт да станат излишни. Индонезия има доста прилична транспортна инфраструктура и никъде не сме чакали повече от час за превоз, освен по най-затънтените шосета. А там автостопът върви, когато има коли и много от местните не очакват заплащане. Дори и в най-малкия град и по повечето села има банка и интернет, а като единствена промяна от последното ми идване, в много села имаше също по супермаркет на двете новоизлюпени, предполагам китайски, вериги. Някои хора ще се чувстват некомфортно, тъй като в автобусите се пуши и повечето от тях са претъпкани, но Индонезия е страна, в която всичко в крайна сметка се получава лесно, без натягане и без препирни. Усмивките тук, за разлика от тайландските или филипинските, в болшинството от случаите са истински и неподправени. По микробусите, където билети по принцип не се издават, се лъже доста, но с времето човек добива усет за цената на километър и местните отстъпват, след като видят, че говориш езика и знаеш стойността на рупията.

След няколко дни в Пелабухан Рату на южното крайбрежие (което е доста бурно и ветровито и поради това се слави най-вече между сърфистите) продължихме на изток към курортното селце Чипанас (топла вода – на езика сунда) близо до град Гарут. Курортът е известен най-вече с топлите си извори и многобройни басейни се редуват и от двете страни на тесните му улици. Баните в стаите са без кранчета и топла вода шурти постоянно от тръбите в огромни вани, освен ако не я запушиш. Няма водомери, няма икономии, ако искаш - къпи се със седмици. На 30 км от Гарут се намира Гунунг (планина) Папандаян – 2600 м.н.в. който е известен предимно с активността си и гледките около кратера. Днес, пишейки тези редове, вероятно Папандаян е затворен. Още от края на Август имаше засилени ежедневни вулканични земетресения, което е сигурен признак за предстоящо изригване. Добрата новина е, че кратерът е доста под върха. При по-слабо изригване ще бъдат засегнати ненаселените западни склонове, но една силна експлозия обикновено колосално преобръща пейзажа. Наред с Кава Иджен или Бромо, Папандаян е подходящ пример за активен вулкан и само изригването на Мерапи от миналата година навярно е било по-ефектно от споменатите постоянни спектакли. Всъщност представите на хората, виждащи вулкан само по телевизията са силно изкривени. Голяма част от тях свързват вулканите предимно с потоци от лава,

магмени склонове, фойерверки от камъни и парещи газове. Но тези ярки и зрелищни моменти, са рядко срещани и непредставителни, а около гигантските конуси витае друга, по-епизодична и земна красота. Естествено е при днешния потоп от информация само най-чудовищните и фотогенични кадри да успеят да си прокарат път до съзнанието ни, но лично за мен една разходка около тихо димящия Папандаян е много по-приказна и силна в сравнение с бурната, многоцветна стихия на лавата. Обикновено туристите не продължават след кратера, пушеците и калните езера в ниското, но само на час, два по-нагоре скалистите пейзажи се сменят с гъста гора и обрасли пътеки. Пондок Саладо е единственото по-равно място с течеща вода, идеално и за къмпирене, а малко над него, преодолявайки стръмен изсъхнал речен улей се стига и до алун-алун – площада. Тази естествена и широка горска просека ухае на дива лавандула и явански еделвайс, а присядайки за почивка се виждат и десетки лястовици, издигащи се в небесата и гмуркащи се отвесно към ливадата. Пътеката до самия връх е прекалено обрасла и се губи в последната си част, но при добро време и гледката от ръба към кратера в ниското е достатъчна.

Над Чипанас се намира и невзрачният на пръв поглед Гунунг Гунтур. Върхът му е отдалечен от селото и денивелацията от 1400 м. изобщо не си личи. Но тъй като през 2005 година тръгнах като на шега нагоре и не стигнах до никъде, сега реших да подхожда по-сериозно към него. Потеглихме с изгрева и след крайните квартали на селото набрахме височина. Срецахме работници по чакълестия път, водещ до няколко каменоломни и всички ни упътваха към водопада, падащ се доста в страни от пряката линия към върха. Заиграхме се с малко змийче, пълзящо по чакъла и скоро стана ясно, че теренът направо е прекалено насечен от 4-5 метрови урви. Наистина бе по-логично да стигнем до реката и водопада. През 2005 също бях ходил по друга пътека до водопада, но склоновете след него бяха опожарени и дълго се борих с черните им стърнища. А сега пробвахме пътека по другия бряг, която на места бе отвесна, но най-вече маркирана с найлонови ленти. Над водопада се придържахме към границата на просеката и по някое време настъпихме склона директно нагоре. Урви вече нямаше, но се движехме по сипей и разстоянието, което оцених на 15-20 минути всъщност се оказа около 700 вертикални метра. Само сипеите на първенеца на Ява – Семеру – впоследствие се оказаха от същата категория и тук със сигурност бе един от най-тежките ни преходи. Отделно, че решихме да го качим спонтанно и нямаше описание на пътеките. Едва по обяд и в най-голямата жега успяхме да допъплим до обраслия в зелено кратер на 2100 м.н.в. Поради гъстата растителност нямаше как да се спуснем вътре, но се разходихме до други малки фумароли по ръба. Спускането по сипей е доста по-бързо и приятно и вече насъбрали опит се отправихме към първия трихилядник.

Гунунг Сламат (3400 м.н.в.) е вторият по височина вулкан на Ява. И като денивелация и като разстояние, изкачването му може да се осъществи и за ден, но подстъпите от село Бамбанган са далеч от най-близкия град и преходът става поне двудневен. Не знам дали територията му е на национален парк, но в селото след кратък пазарлък платихме входна такса. Напълно разбираемо, след като пътеките редовно се поддържат от местните, особено в края на дъждовния сезон. Логистиката би била много по-сложна, ако наред с всичко друго носиш и мачете, за да подкастриш избуялата зеленина, навигирайки като лунатик из гъсталака (джунгала – санскрит). Освен това, малкото по-

равни участъци из гората се разширяват допълнително като места за палаткуване и наименуват на пост 1,2,3 и т.н. Често времената от описанията на пътеките са спрямо отделните постове, а течашата вода (ако я има) е също някъде наблизко. Места в началото на маршрута или най-често в последното село под склоновете са нарочени за „базови лагери” със спартанска възможност за преспиване, наличие на вода и понякога картографски материал. Планинарите се регистрират преди качване, но тъй като никога никога не се отписва от тетрадките не знам как и дали работи цялата тази система. За всичките 14 върха може би платихме само 5-6 входни такси (между 2 и 4 лева), а парите отчасти се ползват и за поддръжка на колибите, които са рядко срещани и не по всеки маршрут. Дъждовете тук са обилни и при липсата на палатка всяка колиба е добре дошла, но много от местните с палатки ги разпъват точно вътре в заслона, оставяйки малко място за други около себе си. Както и да е – дъждовете осезаемо намаляха през Юни, когато бяха повечето от дву- и триденевните ни походи. На Сламет се движихме в посока нагоре сутринта и цял следобед през водни струи. На пост 6 спряхме да напълним шишетата, но истинският порой се разрази едва след като пристигнахме в колибата на пост 7. Добре уплътненият ѝ покрив се предаде след известно време, но ние се разположихме някак си между локвите, за да хапнем и поспим на сухо. Небето се изчисти към полунощ и тъй като бяхме на закрито температурите паднаха само до 18-19 градуса. Нощно време, навън на 3000 м. обикновено става към 4-5 градуса, а на 2500 м – около 8-9. Така че хората, привикнали на български планини, няма да берат студ. За съжаление, индонезийците прекарват живота си на много по-топло и при липса на опит или допълнителен силен вятър, често загиват от хипотермия. Друга причина за десетките гробове и паметни плочи около вулкани е сярата. Точно Сламет (име значещо благодат, въведено след ислямизирането на Ява; преди това се казвал Гору – ужасен, върл) е нагледен пример за образуването и завихрянето на серни изпарения. Стотици пушеци от ниското се вдигат и събират под формата на невинно изглеждащи облачета около кратера. Един по-продължителен полъх е достатъчен да ги отвее в твоя посока и изведнъж да се окажеш в центъра им. На 2 пъти съм изпадал в ситуация, да не мога да си поема въздух от прорязваща дробовите сяра (дори когато съм бягал от или заобикалял носещия се към мен облак) и добре си представям какво е да попаднеш сред най-високите му концентрации. Самоналагащ се извод е да не се къмпира около кратери. А горе-долу след седмица, когато бродихме из платото Диенг (комплекс от отдавна колабирали, но все още активни вулкани) евакуираха цяло село заради силните емисии от въглероден окис и двуокис.

Следваха два трихилядника – Синдоро (3100 м) и Сумбинг (3300 м) – разположени огледално спрямо превала Кледунг. Подстъпите им са сравнително близо до едноименното село, но дори и ползвайки близкия град Уонособо като отправна точка, дава достатъчно време за изкачването на всеки от тях в рамките на 1 ден. Активността им е почти никаква и малки езерца, навярно пресъхващи в края на сухия сезон, бележат ниските части на двата кратера. Интересното в случая е, че поради по-оскъдната растителност при преходите тук можеш да наблюдаваш един ден от живота на съседния вулкан. Рано сутрин, след като изгревът разпилее шарената си палитра остават само сивият цвят на небето и черни оттенъци по склоновете. Шапка от рехав конденз все още виси над кратера, но след 7 часа вече само синьото и зеленото са част от пейзажа. Обръщайки поглед назад малко по-късно, под насрещния връх се вижда и първи облак.

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

Морето е само на 50 км и топлината се усеща не само по влажната земя. Иде и втори облак и бялото петно под Синдоро расте. Вятърът е нищожен, така че достигайки вулканичните препятствия, облаците се спират по склоновете им и остават на място. Зад тях пристигат нови и нови, подреждайки се на опашка и някои поемат надолу по склоновете, но никой не може да прехвърли преградата. И по нашия маршрут пълзят първи мъгли. Но изкачвайки се идва момент, когато мъглите остават под погледа ти. Почти целия конус на Синдоро сега е обгърнат от въздушните куполи и само най-високите му части се показват като остров сред облаците. И ако в подножията му от този момент нататък липсват всякакви гледки, на самия кратер имаш видимост и към Синдоро и към Сламет на (150 км) и към следващия гигант от поредицата – Мербабу. В допълнение - Сумбинг на места има ясно изразен алпийски характер. На около 2900 м. се преминава под странично било (маршрутът по него на места изисква алпийска екипировка) – нещо съвсем нехарактерно за топографията на вулканичните конуси.

Не мога да подмина и една интересна характеристика на върховете – тяхното извисяване. Не съм сигурен дали това е правилният термин на български (prominence – англ.), но най-просто казано, чрез него става ясно, до колко даден връх се издига над останалите. Определението му е елементарно – „денivelацията между даден връх и най-ниската хоризонтала, незаграждаща друг по-висок връх”. Като нагледен пример, извисяването на Вихрен ще е от върхната му кота до примерно Разлог (по-ниските хоризонтали ще принадлежат и на Мусала), а извисяването на Кутело, ще е само до премката между Кутело и Вихрен. Тази характеристика е не особено меродавна за върховете по дългите български билни вериги, защото към всеки един от тях може да се подходи по десетки други начини освен от билото, но иначе дава добра представа за релефа и топографията на най-разнообразни терени и масиви. Единствено извисяването на Еверест и на първенците на всеки остров (или ограден от вода континент) ще бъде колкото надморската им височина и по тази причина около 15 индонезийски върха са сред най-извисените 150 на планетата.

Извадка от описанието на Мерапи (колебаещ се около 2900 м) – „Преди 2006 година за най-висока точка на Мерапи се смятаха купчината камъни, наречена Гаруда. След изригването през 2006 година връхът бе част от новия лавен купол, чието достигане бе свързано с изключителни трудности. Изригванията от 2010 отново изцяло промениха релефа на горните му части. Според някои нови данни куполът от лава вече не съществува и вместо него се е появил кратер. А поради забраната за изкачвания е трудно да се провери моментното състояние на върха. Възможно е най-високата част на Мерапи отново да е в по-леснодостъпните му райони”. Припомням си тези слова, гледайки към Мерапи от конуса на Мербабу (3100 м). Връхът е на 3-4 км под мен и горните му части изглеждат като след купон на боговете. Зеленината се е отдръпнала с 200-300 метра към ниското, а нагоре следват камъни, прашни грамади, гигантски цепнатини и поръбени, негостоприемни склонове. Засъхналите реки от лава си личат на места, но по-интересните части са скрити, тъй като изригването е било от южната му и невидима за мен страна. За пръв път си задавам въпроса дали е нормално да смятаме, че Вихрен и Мусала винаги ще бъдат около връхните си пирамидки. Планините тук сякаш са част от филм на бърз кадър. Геологичните промени тактуват с десетилетия, Тамбора за 200 години се е смалил с петстотин метра, а малките вулкани растат, изникват

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

острови, други колабират в себе си. Разхождайки се из чукарите вече ги възприемам с един допълнителен нюанс на думата живот. Живи не само чрез растения, насекоми, мъхове, кози и дивеч, а живи и с движението на най-дълбоките си и скрити пластове. Гледки - сякаш си удължил живота си с няколко хиляди години и ледника в Баюви дупки ще се появи отново през идния уикенд.

Дойде време за отмора и през почивката на полувремето заминахме на море. Дъждовете осезаемо намаляха и обувките вече успяваха да изсъхнат преди поредния преход. Запътихме се към остров Каримунджава, а фериботът натам потегля от пристанище Джепара, което се слави също и като център за производство на ратанови мебели. Нямаше как да ги поберем в раниците и доста бързо се качихме на кораба, отпътуващ почти всеки ден към коралите. За разлика от Бали – остров, който както все повече се убеждавам има малко общо с Индонезия – тук туризмът е все още в начален стадий и екосистемата е сравнително запазена. Присъединихме се към двама индонезийци, чартирали лодка и прекарахме цял ден в гмуркане из близките рифове. Рибите са си изградили навика да бъдат хранени от поредната лодка и скачайки във водата бързо се събираха около мен, за да пробват и от хапката с шнорхел и плавници. Лекото клъвване по корем, гърди и задник е нещо, с което се примиряваш докато отплуваш надалеч. Индонезийците си бяха избрали 3 сравнително добри рифа, а по обяд на малък и безлюден остров с размер на бирена капачка хапнахме ориз и скара от същите тези същества, които до преди малко наблюдавахме през маската. Завръщайки се към главното село остана време и за една друга атракция, на която се нахвърлиха само индонезийците – плуване в развълни с акули под метър и половина. Единият индонезиец бе най-подло нагрисан не от акула, а от друга рибка с човекоподобно изражение на лицето. Но нагрисан не като от куче, а доста по-миловидно – като от ласкава пираня. Освен всички тези занимания, Каримунджава има няколко обществени плажа, хубаво шосе, доста села и хълмиста вътрешност. Предполагам, че при наличието на време, там може да се осъществи силна програма, а като сравнително леснодостъпен, островът е добра алтернатива на Падангбай, Гили и другите маймунарници от Бали и Ломбок. Възможностите за преспиване са в селото или в малкото хотели с екипировка за гмуркане (един от тях е на самостоятелен остров) или на наколните бунгала около развълника с акули. Тоалетната на бунгалата е там, където извадиш дъска от пода си, а имаше и туристи, чудещи се как после събирали изпражненията от изумрудените води. Може би с водолази?

С нови сили и лека носталгия стигнахме до най-лесния трихилядник - Гунунг Лаву (3200 м). Бях го качвал преди години и познавайки местността не си давахме зор. Входът на парка е малко под 2000 м.н.в. а тъй като върхът (пунджак – индонез.) играел главна роля в предюсюлманските, маджапахитски (хиндуистки) поверия на местните, голяма част от трасето е силно укрепена с камъни. Цели церемонии са се придвижвали нагоре към троновите на богове и богини в продължение на стотици години, така че днес не са нужни особени грижи за проходимостта на маршрута. Като резултат 2/3 от пътеката са все така стабилни; даже на места с поредици от каменни стъпала. Изкачването е бързо и тонизиращо занимание, а Лаву е може би и единственият връх на Ява, в чиято непосредствена близост има обилен извор. Точно до него са няколко, подходящи за заслон пещери, а леко в страни се падат останките от бившия храм,

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

където най-тържествено завършвали древните церемонии. Самият връх е доста обзорен и разположен над огромни на площ, равни тераси. Една от тях е дъното на заличения кратер, но трябва да се походи поне 20 минути по равното, за гледки от които и да било ръб на конуса.

В пътеписа „Индонезия – Нуса Тенгара” съм отделил един дълъг параграф за дейността на сероносачите от Кава Иджен – кратер в източна Ява, до който този път съзнателно не стигнахме. През последните 5-6 години мястото се разви като главно туристическо сборище с всички произлизащи от този факт предимства и недостатъци. Особено се зарадвах да видя една подобна и засега неопетнена от масовият туризъм дейност под склоновете на Арджуно (3300 м) и Уелиранг (3100 м). Дълъг е преходът от последното село Третес (900 м) до колибите на сероносачите, а пътят е такъв, че по него може да издрапа единствено джипката, смъкваща чувалите със сяра към ниското. Както по всички планини на Ява, с изключение на първенеца Семеру, и тук чуждестранните туристи са музейна рядкост. От управата на парка бяха разведжали японци преди 2 месеца, а ние за пореден път се отказахме от гидове и носачи и поехме сами нагоре. След 4 часа бяхме при колибите на 2400 м и решихме веднага да атакуваме първенеца на масива, дори да окъснем на връщане. Оставихме големите раници и продължихме през гора, а след още час над нас се показаха отвесни стени на стотици метри под билото. Този единствен за Ява връх с подчертан алпийски характер, като адреналин вля нови сили и за нула време излезнахме през някакви нестабилни улеи на билото. Там, пътеката изобщо не се изравни, а вече от другата ѝ страна се откриха насечени зъбери, стръмни лабиринти и гигантски куполи, падащи страховито към ниското. Едва подминавайки три неизвестни гроба стана ясно, че сме непосредствено под равната връхна част на Арджуно, от където се показаха и Семеру и по-ниският, но по-активен Бромо. Теренът донякъде прилича на леко загладено Мальовишко било и след 9 часа първият ни индонезийски преход с над 2000 м денивелация завърши в късния следобед на пирамидка с традиционна консерва от риба и малко кракери. Спускайки почти по тъмно при сероносачите, решихме да спим встрани от тях, до единственото малко изворче в района. Хапнахме, пийнахме и легнахме, а десетки горски мишки се погрижиха за малкото ни биологични отпадъци и след това добре се разтърпкаха по чувалите и бивак-саковете. На другия ден остана да изкачим по-близкия Уелиранг и да се спуснем обратно към Третес. За разлика от Кава Иджен пътеката до горе, тук е по-полегата и по-широка, но също толкова ерозирана и разбита. Някои от местните смъкват сяра с кобилицы, но повечето имат самоделни колички, които търтят пред или след себе си в зависимост от посоката. Активните фумароли на Уелиранг са доста под кратера и се достигат за 2 часа, но на връщане в количките има по 200 кг сяра и преходът е по-дълъг, също по-изморителен. На колибите седи човек от фирмата, който мери сярата и се заплаща с хамалите на свободна практика, а един път дневно идва и джипът, за да бъде натоварен до покрива. Бях запомнил цените и на килограм и на чувал, но както и да го смятам, хамалите получават по 10-20 долара на ден. Само най-издръжливите копелета са в състояние да работят две седмици в месеца, но всички са доволни от доброто заплащане. Освен това атракциите на Уелиранг са самите фумароли и обширният кратер. Пушеците са обилни, виждат се отдалеч и когато липсват работници наоколо, това няма да е без причина. Поради силната газова активност е нужно особено внимание, а горе-долу в този участък планината дими от всички възможни дупки.

Разходките около и вътре в самия кратер са безопасни, а връхната тераса така насечена, разчупена и осяяна с вторични кратери е една от най-запомнящите се гледки на Ява.

В непосредствена близост до яванската Мека на тежката туристическа индустрия – вулканът Бромо – се намира и първенецът на острова – Семеру (3600 м). Транспортът от Маланг до там е трудно, но изпълнимо задание и още с влизането си в парка видяхме европейци, а рейнджърите на входа пробваха да ни метнат – двете вървят ръка за ръка. Французите се прибираха без да са качили вулкана, тъй като самият конус бил затворен в момента. Само преди час над кратера за секунди изплува черна гъба, която постепенно избеля и бавно се разнесе, а вчера французите също чули експлозии от езерото и им се отщяло да ходят по-нагоре. Продължихме по хубава пътека до езерото, подминахме го и още по светло бяхме на заслона. Местните планинари са предимно млади хора на групи, дошли най-вече, за да бъдат заедно на палатки за няколко дни. Поговорихме и никой от тях даже не знаеше, че вулканът бил затворен. По традиция, изгревът се посреща на върха, а и от управата ни предупредиха, че дейността на Семеру се засилвала след обяд. Индонезийците тръгнаха в 0:00 и ариергард от две момчета ни събуди час по-късно с въпроса къде била пътеката. Трябваше ми минути, за да осъзная, че имам тапи в ушите и още толкова да ги извадя, но после ги упътвих, а след още час се надигнахме и ние. Конусът в последните си 700 вертикални метра е един приличен сипей. Рядкост са по-стабилните камъни и пътеката е прашна, дълга пързалка. По челниците на индонезийците се ориентирахме за най-ергономичната посока до момента, в който не ги задминахме. Малко под върха реших да вкарам доза никотин като заместител на кислорода, а Теди продължи. И точно когато прибрах фасата в раницата над главата ми отново се вдигна черна гъба прах, камъни и пепел, започваща леко да се разсейва. Не чух шум, но за същия момент от гледна точка някъде между върха и кратера, Теди после разправяше, че всичко това гръмнало и думнало в лицето й. Имам и снимка, на която зад все още тъмния сипей се вижда огромно размазано димно петно, а фигурка с оранжево яке търчи с разперени ръце надолу. Разминавайки се тя викна – „Писна ми от вулкани, ще те чакам над гората” и запраши по сипея. Но само след минути нямаше и помен от експлозията и с първия индонезиец заснехме Изгряващия и пушеците на Бромо в далечината. Побъбрихме на върха, а малко преди да се спусна при Теди видях и последния индонезиец от групата. „Айде... и внимателно!” бяха последните ми думи, след което зверски се изсипах по задник, надигнах се и на втората крачка отново се сринах. Така май окончателно го разубедих да се мъчи на горе. А през този ден Семеру беше подранил и още няколко пъти вдига пушек на слизане.

Поради липсата на каквато и да била вода, Раунг (3300 м) бе изкачен само за ден в стил „класически мазохизъм”. При разстояние от общо 30 км през джунгла с изкачване на 2500 м и пак толкова слизане, трябваше да сме на пътеката няколко часа преди изгрев. Нямаше даже и местни по склоновете му, а от север по нашия маршрут се стига само до кратера. След поредица от неустойчиви и непроходими жандарми се вижда върхът, леко на югозапад - изключително рядко посещаван и едва ли с повече от 10 успешни опита за последните 10 години. Из южните подстъпи има вода, но излизайки горе следва 1 (все пак проходим, пропълим или поне теоретично възможен) километър по трошливия ръб. Същият този 1 км отнел цял ден на последната експедиция, оборудвана и с пикели освен стандартния алпийски инвентар. Стените на кратера са 500 метрови отвеси, а в

Пътепис: Индонезия – Из живите планини на Ява

дъното му сякаш се губи самата малка паст на земните недра. Диаметърът на Раунг е 2 км и измеренията му са чудовишно гигантски и за Ява и за вулканите по принцип. Кралското му излъчване се засилва от цветовете жълто, алено, кафяво и неизбежните за такива масивни разрези на земната повърхност окраски от синьо, бяло, даже зелено. И дори да нямахме време за по-задълбочен обзор, отделихме час на гледките от кратера. Особени трудности по северния маршрут липсват, но навигацията в началните отсечки е измамна, а самата продължителност - хапка само за хора с добра кондиция.

Десетиет трихилядник онагледи значението на израза – през девет планини в десета. Аргопуру (3060 м) е може би най-изолираният вулкан (и местност) на пренаселена Ява и само преходът до лагера, от който се атакува върха е около 20 км. Без сериозни денивелации, теренът плавно се изкачва до плато, с десетки гигантски, туфести ливади. Една от тях била превърната на летище (по всяка вероятност за ловни развлечения на величайшите особи) от холандците, но с приближаването на японците през втората световна, пистата е разкопана на огромни дълги бразди и от тогава тъне в забрава. Преди летището се минава през малкия и после през големия площад, а сега по тези места се подвизават единствено прасетата, фазаните и само тлъсти, разноцветни диви петли излитат с пърхане (отчетливо доловимо и на 1/2 км) като тежкотоварни аероплани. Лагерът е около една от малкото реки в района, а пътеката в участъка от 5 км след него бе най-противното нещо, през което може би изобщо съм минавал – с неравни туфи, закрити от буйна, росна и влажна растителност, с хиляди корени, паднали и хлъзгави дървета и пущинаци и урви от всякъде. За втори, но евентуално ненужен лагер може да се използва равната площадка след втора река, а по-нататък сравнително плавно се изкачва и вр. Ренганис (3040 м), наименуван на хиндуистка богиня. До 2500 м отчетливо се чуват и виждат тълпи от маймуни, люлеещи се из клоните и крещящи съвсем без свян или страх от човеци. Около кратера, а и на самият връх все още си личат основите от храм, а главният връх остава на сто метра на север. Поради гъстата растителност гледки от него липсват. А като цяло преходът е около 70 км, 2 пълни дни ходене и само 2300 височинни метра. Изгревът над равната площадка на летището сякаш започва из под корените на дърветата. Лъчите на слънцето изведнъж намират пролука през стволите и шубраците, ефимерно осветявайки останките от последните сутрешни облаци. А склоновете на съседния баир изплуват над мъглата и за броени минути стават кристално чисти. Единствено подножията на Аргопуру, поради огромната влага и ниското надморско ниво са като разходка из турската баня, но гледките на ждрелото и водопадите компенсират тези дреболии. Спираме да утолим жажда за последен път на чешма преди селото, а до нея се къпе жена гола над кръста. Тази така необичайна за мюсюлманските страни гледка дава отговор и на друг въпрос. Поради атентатите в Бали и смъртните присъди на австралийски наркотрафиканти, страната едва ли не има репутацията на злокобно място от Средновековието. А всеки стъпвал и в Малайзия ще потвърди, че там ислямът е по-влиятелен и всеприсъстващ. Древната предмюсюлманска култура тук си е прокарала път и до наши дни и продължава да действа като спирачка на религиозния фанатизъм и себечентризм. Особено на Ява, царствата Сунда или Джогджа са живи и днес, а амалгамата им с исляма е създала общество от народности, при чийто контакт често съм се запитвал какво точно не е наред с нас българите. Дано да се поизяснят нещата на следващото ходене, а като следваща цел намира Сулавези.